

*Preek ds. J.D.W. Eerbeek, emeritus hoofdpredikant ministerie Justitie & Veiligheid, in de Bergkerk in Den Haag op zondag 23 januari 2022, 3^e na Epifanie
Lucas 4:14-22*

Lieve mensen,

Kees is een kwetsbare man. Hij is op zichzelf alleen teruggeworpen met nauwelijks persoonlijke contacten. Wel heeft hij begeleiding van hulpverleners.

Hij vindt het jammer telkens iemand anders te krijgen als hij net aan iemand gewend is. Dat brengt onrust in zijn leven.

Kees neemt zich van alles en nog wat voor, maar er komt nooit iets van terecht. Hij heeft wisselende stemmingen en hij kan in somberheid ondergedompeld raken. Hij is geen lid van de kerk, maar hij krijgt wel steun van de kerk.

Carla, een vrijwilligster van de kerk, bezoekt hem één keer in de twee weken. Vaak treft ze hem somber aan. Hij vindt het heel fijn als ze komt, maar hij is ook bang. ‘Jij gaat toch ook niet weer weg?’, vroeg hij een keer.¹

Vandaag zien we Jezus in de synagoge van Nazareth. Hij leest voor uit de profeet Jesaja. Het zijn oude woorden van hoop en vrees. Die zijn tijdloos. Die horen bij onze existentie. Het gaat bij Jesaja over mensen in ballingschap. Dat kan letterlijk zijn, maar ook figuurlijk. Nu met corona ervaren we dat alle twee. Zelfs als je bij elkaar bent, kun je elkaar vaak niet aanraken. Jesaja kleurt die ballingschapservaring nog verder in. De mensen missen perspectief, ze zitten op de scherven, ze zijn beperkt in hun mogelijkheden, ze zitten vast in van alles en nog wat. Het leven heeft alle glans verloren. Jesaja kent de diepten van ons bestaan, maar hij weet ook van ons verlangen naar perspectief. Daarom heeft hij tegen de verdrukking in nog steeds hoop. Heel concreet. Troost en vreugde-olie voor hen die treuren. Zijn woorden klinken de hoorders als muziek in de oren. Ze snakken ernaar dat de puinhopen herbouwd en de scherven geheeld zullen worden. De hoop dat het goede leven terugkomt, houdt hen gaande.

Alles wat Jesaja hoopt, vat hij samen in het ‘genadejaar van de Heer’ dat zal aanbreken.

Als Jezus is uitgelezen in het boek van de profeet Jesaja, gaat Hij zitten. Alle mensen in de synagoge kijken Hem aan. Ze zitten daar net als wij te luisteren met in hun achterhoofd hun eigen persoonlijke levenssituatie.

Daar kan van alles en nog wat spelen. Iets waar je blij om bent, iets waar je om huilt, waar je bang voor bent, waar je naar uitkijkt. Dingen ook waar Jesaja het over had.

En dan kijkt Jezus hen recht in de ogen. Hij begint te spreken en komt met een oneliner...

Die is bedoeld om in de oren van de kerkgangers te komen – en ik gebruik de meer letterlijke vertaling van 1951 – .

‘Heden’ zegt Jezus, ‘is dit Schriftwoord in uw oren vervuld’. Met andere woorden: de hoop waar Jesaja over spreekt is in uw hoofd, tussen uw oren, werkelijkheid geworden. Herstel van je leven moet tussen je oren beginnen.

Die woorden uit de Schrift die werkelijkheid worden in hun oren – in wat ze horen en zien – roepen bij de hoorders grote emoties op.

Dat is een enorme verandering in het gevoelsleven waarmee ze de synagoge zijn binnengekomen.

Hun dagelijkse levenssituatie komt in een heel nieuw licht te staan. Het is dan ook logisch dat ze zich erover verwonderen en ermee instemmen.

¹ Het verhaal van Carla en Kees komt uit: Mensenland als horizon, J.D.W. Eerbeek

Waarover verwonderen ze zich? Het komt in onze tijd niet zo vaak voor dat mensen zich in een kerkdienst verwonderen. Wij hebben een cultuur waarin meer de afwezigheid van God dan de aanwezigheid van God wordt gevoeld. Zij verwonderen zich over de genadevolle woorden die Jezus gesproken heeft.

Die komen bij hen binnen. Die vinden weerklank in hun binnenkamer.

Genadevolle ervaringen hebben. Dat klinkt bij ons misschien wat gezwollen, een beetje ouderwets zelfs. Hoe achterhaald het ook lijkt, het gaat om iets wat we allemaal – in welke tijd we ook leven – diep in ons hart nodig hebben. Genade ervaren betekent: je geliefd voelen, je gezien weten in wat je nodig hebt, vrede en veiligheid ervaren.

Iemand in een online gespreksgroep die we iedere week hebben zei pas: ‘Een tijdje nadat mijn man was overleden, hoorde ik God in mijn oren zeggen: “Ik ben er voor jou”. Dat heb ik de laatste jaren als een grote steun ervaren’.

Die ervaring van genade roept vreugde op, misschien wel door je tranen heen.

Wat die hoorders ervaren kun je in twee woorden samenvatten: ‘amazing grace’. Een wonderbaarlijke ervaring van het goede leven waar ze allemaal naar verlangen, komt over hen heen. Sterker nog: komt bij hen binnen.

Amazing grace kan ook vandaag bij u in al uw wisselende gevoelens binnenkomen. Als ik het goed opsnuif, is er in onze samenleving bij heel veel mensen een diepe hunkering naar het genadevolle, het liefdevolle, het respect voor elkaar, de weldadige aandacht voor de ander.

Dat wordt in ons maatschappelijk leven wel veel gemist.

Er is verzakelijking, verharding, respectloosheid, harde taal naar elkaar.

Carla vertelt dat ze een keer midden in het gesprek bij Kees een glimlach op zijn gezicht zag komen. Even werden de somberheid en de stilstand doorbroken.

Het was mooi om te zien hoe Kees een beetje opleefde. Ook vertelde ze dat ze een keer samen in actie kwamen. Hij had twee toppen uit oude eikenbomen gezaagd.

Ze zegt: hij vroeg of wij misschien een aanhangwagen hadden om het hout weg te brengen naar de vuilstort. Die hadden we. Toen we het hout zagen dacht ik dat we daar goed wat van konden gebruiken voor onze houtkachel. Dat vond hij prima. We zijn toen samen gaan zagen met mijn man erbij. We hebben het hout bij ons opgeslagen. Wat over was hebben we naar de vuilstort gebracht. Met elkaar hebben we best heel wat plezier gehad. ‘Ach, wat woon ik hier toch mooi’, was leuk om hem te horen zeggen. (einde citaat)²

Over de ervaring van die wonderbaarlijke genade in de synagoge van Nazareth zijn nog een paar dingen meer te zeggen. Het is niet de bedoeling van Jezus om die amazing grace als een geloofsartikel in het midden van de synagoge neer te leggen. Iets als een manifest dat je kunt ondertekenen.

Het zijn ook geen vluchtige woorden die het ene oor in en al snel het andere oor uitgaan.

Amazing grace is bedoeld om wortel te schieten in ons geestelijk leven. Deel van onze mindset te worden. Het kan te midden van alle andere levenservaringen verlichting en hoop bieden. Perspectief in ons leven brengen. Dat betekent at amazing grace zeggingskracht moet krijgen en moet groeien in ons leven.

En dat brengt mij op het tweede punt. Het gaat hier niet alleen om *woorden* van genade.

Woorden kunnen inhoudsloos worden, afgesleten raken. Hun geloofwaardigheid verliezen.

Het amazing grace ontleent z’n blijvende zeggingskracht aan Hem die deze woorden spreekt.

Dat is Jezus zelf. Sterker nog: Hij is zelf de belichaming van deze weldadige onze ziel verkwikkende liefde en genade. De woorden die erover gaan zijn in Jezus vlees en bloed

²² uit Mensenland als horizon

geworden. Amazing grace komt van Hem uit over ons heen. Genade is dus geen wetenschappelijk-filosofische redenering die uit onze zichtbare werkelijkheid is opgebouwd. Het is niet iets afkomstig van beneden, maar een geschenk van boven. Wij kunnen dat niet bedenken. Integendeel: als we niet uitkijken valt het ons iedere dag uit handen. God zelf breekt in Jezus onze dagelijkse werkelijkheid open om zijn licht door te laten. Niet wij zoeken Hem op, maar Hij zoekt ons op en komt ons leven binnen.

En met zijn liefde en genade omvat hij ons verleden, ons heden en onze toekomst. Bij Hem zijn we thuis of komen thuis, al onze levensdagen en ook na het einde van ons leven.

Amazing grace.

Heel indrukwekkend werd dat lied gezongen door Barack Obama als president van de Verenigde Staten. Hij was in een zwarte kerk waar negen mensen die doodgeschoten waren werden herdacht. Obama, als ambtsdrager van de staat toonde zich als president daar een herder. Een herder voor alle Amerikanen. En hij deed dat in het voetspoor van Jezus van Nazareth.

Obama zei: de hele week met dit verschrikkelijke drama heb ik geflecteerd op deze genade. We hebben nu een open hart nodig. Meer dan een partijpolitieke opvatting of analyse, maar een open hart. I once was lost, but now I'm found, was blind, but now I see.

Genade is iets wat je krijgt, wat over je heen komt, gaat Obama verder. Genade is de vrije en zegenrijke gunst van God. En hij verwijst naar een favoriete schrijfster van hem. Genade is het reservoir van goedheid boven ons uit en van een andere soort dan wij gewend zijn om te doen in ons dagelijks leven. Als we putten uit dat reservoir van goedheid en die genade vinden, is alles mogelijk en kan alles veranderd worden.

En dan gaat de herder Obama het land voor in het bezingen van die amazing grace.

I once was lost, but now I'm found,
was blind, but now I see.

Amazing grace – cantorij

Ten slotte. Het genadevolle wat je zelf hebt ontvangen kan uit je wegvloeien. Het kan ook omslaan in vertwijfeling. Je kunt er ook afstand van gaan nemen. Dat gebeurt allemaal in Nazareth, lezen we verderop. En je kunt dat ook bij jezelf herkennen.

Maar wat je hier ontvangen hebt kun je ook gaan delen met de mensen om je heen. Niet met veel woorden, maar door wie je bent. Bij de ander een glimlach op het gezicht terugbrengen. Wat je deelt, vermenigvuldigt zich.

Genadevol omzien naar elkaar is de corebusiness van de kerk.

Carla en Kees zitten in het My Homeproject in Borger-Odoorn. Daar heb ik een paar jaar geleden het initiatief toe genomen. Het is een coöperatie van vrijwilligers uit de kerk en mensen die een steuntje in de rug nodig hebben. Gelovigen en niet-gelovigen. Het enige doel is mensen die niet helemaal zelfredzaam zijn gelukkig te laten wonen in hun eigen huis.

De vrijwilligers zijn allemaal enthousiast en ze worden goed begeleid door een coach. Het is een samenwerkingsproject tussen de diaconie en de burgerlijke gemeente. Het project is zeer succesvol. Met weinig tijdsbeslag wordt veel licht gebracht, gewoon door er af en toe een uurtje voor iemand te zijn.

Graag wil ik ook zo'n project starten in Den Haag.

De diaconie van Zuid-West Den Haag heeft toegezegd de thuishaven van dit project te willen zijn. Nu ben ik op zoek naar nog een aantal vrijwilligers. Oud of jong, iedereen kan meedoen. Wie weet zijn er onder u ook mensen die een glimlach op het gezicht van anderen willen brengen. Een beetje mensenland over niemandsland ontvouwen. U kunt zich bij mij opgeven, straks volgt mijn telefoonnummer.

Jezus is onze reisgenoot. Hij gaat met ons zijn toekomst tegemoet. We gaan arm in arm met wie dat nodig heeft, zodat niemand achterblijft.

Mahalia Jackson en Louis Armstrong zingen daarover in een swingend lied: Just a closer walk with Thee. Dagelijks wandel ik met u, o God, u die mijn lasten draagt, leidt mij naar de kust van uw koninkrijk. Dat lied doet je opstaan. Warner zal dit na afloop van de dienst op het orgel spelen. Ik kijk er nu al naar uit!

Is er nog toekomst voor de kerk? De velden zijn witter dan wit om te oogsten. De mensen hunkeren naar liefdevol leven, naar perspectief, naar gemeenschap. Naar een samenleving met een genadevol gezicht.

Laten we met gulle hand uitdelen de genade van God die ons leven binnenkomt, als manna voor elk hart, als voedsel voor elk land.

In de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest, Amen.